

Förord

Ragnar Holte och svenskt gudstjänstliv

ANNA J. EVERTSSON

Med stor glädje dediceras denna volym av *Svenskt Gudstjänstliv* till professor em. Ragnar Holte, som en hyllning till hans 90-årsdag den 6 juni innevarande år. Årsboken bär titeln *Reformation och gudstjänst* och uppmärksammar 500-årsminnet av reformationen. Holte har själv bidragit aktivt till den, med tre recensioner och en bearbetad version av den föreläsning om Luther och Melanchthon som han höll i anslutning till sin promotion som jubeldoktor i Uppsala 2009.

*

Ragnar Holte föddes i ett lärarhem i Linköping. Som ung student kom han till Uppsala där han avlade såväl teol. fil.- och teol. kand.-examina som praktiskt prov för att prästvigas i Strängnäs 1950. Studierna fortsatte med fil. kand.- och teol. lic.-examina för att år 1959 krönas med teologie doktorsgrad. Avhandlingen *Beatitudo och sapientia. Augustinus och de antika filosofskolornas diskussion om människans livsmål* (tryckt 1958) renderade Holte högsta betyg, *Laudatur*, och docentur i dogmatik med symbolik. År 1966 blev han professor i teologisk etik med religionsfilosofi i Uppsala; ämnet ombenämndes senare till etik, särskilt socialetik. År 1992 emeriterades Holte; i samband med sin 65-årsdag förärades han av uppsalafakulteten festskriften *Etik, religion och samhälle* genom vilken forskarkolleger hyllade etikern Holte. I sin avskedsföreläsning med titeln ”47 år som teologie studerande”, publicerad i *Svensk Teologisk Kvartalskrift* 1992:3, talar han inte bara om sin vetenskapliga profession såsom

etiker utan också om vad han själv kallar sin teologiska och kyrkliga ”hobbyverksamhet” och nämner ”tidegärds traditionen, den gregorianska sången samt diverse liturgiska och hymnologiska frågor”. Det är kring denna hobbyverksamhet som vi här skall stanna upp: tidegärd, gregoriansk sång, liturgiska och hymnologiska frågor – dessa frågor som på ett särskilt sätt förbinder Ragnar Holte med *Svenskt gudstjänstliv*.

Tidegården och gregoriansk sång

”47 år som teologie studerande” har nu blivit till 72 år som teologie studerande. Lägligt efter emeriteringen – för Holtes hobbyverksamhet – kom provöversättningen av Psaltaren 1995 och sedan hela den nya bibelöversättningen, *Bibel 2000*. Med sina stora kunskaper i språk och i gregoriansk sång tog Holte sig an arbetet med att sammanställa nya upplagor av *Den svenska tidegården* och *Det svenska antifonalet* utifrån *Bibel 2000*. Detta arbete var emellertid inte något nytt för Holte, då han fanns med som medarbetare redan i sjätte upplagan av *Den svenska tidegården* 1971 och fjärde upplagan av *Det svenska antifonalet* 1973–1975. Han arbetade vidare i samma anda som Arthur Adell och Knut Peters, vilka ville bygga en evangelisk tidegärd på den svenska reformationens grund långt innan Laurentius Petri Sällskapet bildades år 1941. Den senaste, åttonde upplagan av *Den svenska tidegården* 2000 och den femte upplagan av melodiutgåvan (antifonalet) 2002 har Holte ensam svarat för på uppdrag av Laurentius Petri Sällskapet. Som den auktoritet han är kan han tillåta sig förbättringar, såsom i antifonen till Sakarias lovsång för Kristi himmelfärds dag. Där har han genialiskt gjort en liten förändring som både underlättar förståelsen av texten och tätare väver samman text och ton. Bibeltexten lyder i Joh 20:17: ”Jag stiger upp till min fader och er fader, min Gud och er Gud”. För att undvika missförståndet att det skulle vara två fäder och för att melodislingans höjdtton inte skulle hamna på ordet ”min” utan på huvudordet ”Fadern” lyder Holtes antifon: ”Jag stiger upp till Fadern, till min och er Fader, till min Gud och er Gud. Halleluja!”

Sådana friheter kan den ta sig som har en lång och gedigen forskargärning med sig kombinerad med en stor förtrogenhet med den gregorianska sången och att be tidegård!

Kyrkans böcker

Tidegården är bön, och ytterligare ett annat sätt att främja bönelivet bistod Holte med då han tillsammans med Karl-Gustaf Hildebrand och Britt G. Hallqvist ingick i den grupp som hade till uppgift att revidera *En liten bönbok*. Några av hans böner finns även i senare upplagor av denna bönbok och i andra bönböcker.

År 1986 antog kyrkomötet en ny psalmbok för Svenska kyrkan; 18 år tidigare behandlades en motion i kyrkomötet med Ragnar Holte som en av undertecknarna tillsammans med Ragnar Askmark och Åke Andrén, i vilken herrarna ledamöter i liturgiska nämnden påtalar just behovet av nya psalmer och revision. Resultatet blev att 1969 års psalmkommitté tillsattes. Ingen skall väl tro att Holte lämnade psalmboksfrågan efter att ha satt igång den. Han granskade teologiskt, översatte och bearbetade. Delar av hans hobbyverksamhet blev till artiklar om psalmer i *Svenskt gudstjänstliv* och till uppsalafakultetens remissvar på psalmboksförslaget 1985. I *Den svenska psalmboken 1986* finns tre psalmer som Holte bearbetat.

Även kyrkohandboksförslag har nagelfarits av Holtes skarpa forskarblick; i en teologiskt mycket tung granskning av kyrkohandboksförslaget i *Svenskt gudstjänstliv* 2012 möter vi en man med lång erfarenhet som vågar tala klartext.

Laurentius Petri Sällskapet

Under sju decennier – hittills!, från 1950-tal till 2010-tal – har Ragnar Holte varit en del av styrelsen i Laurentius Petri Sällskapet och är det än. År 1961 valdes han till ordförande och efterträdde då sällskapets grundare Arthur Adell på posten. 31 år senare, 1992, valde han själv att lämna ordförandeposten. Sören Bolander tog över ordförandeskapet och Holte kom att istället verka som vice

ordförande fram till år 2015. Sammanlagt 55 år som ordförande och vice ordförande! Att försöka räkna upp eller ens räkna alla de engagemang som varit under dessa år låter sig inte göras här. Minst ett fyrtiotal föreläsningar och föredrag vid sällskapets koralveckor och studiedagar etc. har han hållit.

Årsboken *Svenskt Gudstjänstliv* utges av Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv. Emellertid är årsboken äldre än sällskapet; det som idag utgör årsboken startade år 1926 under namnet *Tidskrift för kyrkomusik och svenskt gudstjänstliv*. Från 1967 års årsbok har Holte ingått i redaktionen och gör så alltjämt efter 51 år, som en mycket aktiv medlem. Han är också en synnerligen flitig skribent i årsböckerna. Ett fyrtiotal uppsatser återfinns i årgångarna och till detta kommer ett stort antal recensioner.

Under åren 1971–1992 innehade Holte, såsom representant för RISK, Riksförbundet Svensk Kyrkomusik – sedermera Sveriges Kyrkosångsförbund, den viktiga posten som ordförande i KOSK, Kyrkomusikorganisationernas samarbetskommitté.

Tillsammans med en annan trotjänare inom LPS, musikdirektör, teol. och fil. kand. Gudrun Zethelius, gav Holte Johann Sebastian Bachs Johannespassion svensk textunderläggning; verket framfördes i denna version passionssöndagen 2017 i Gustavsbergs kyrka.

Universitet – teologi – kyrka

Relationerna mellan de teologiska fakulteterna och Svenska kyrkan har förändrats under Holtes yrkesverksamma år. Som fakultetsrepresentant har han suttit i såväl Uppsala domkapitel som i kyrkomötet. På 1960-talet blev han ledamot i den av Biskopsmötet utsedda kommission för att utreda bibelsynsfrågan som resulterade i boken *Bibelsyn och bibelbruk* 1970. Utgångspunkten var frågan hur kvinnoprästreformen förhåller sig till Bibelns vittnesbörd och till evangelisk-luthersk bekännelse. Holte och kollegan Birger Gerhardsson, professor i Nya testamentet i Lund, tyckte att arbetet i kommittén gick för långsamt fram, så de startade ett omfattande samarbete där de bland annat uttalade som sin övertygelse att kvinnliga präster inte

möter hinder ur vare sig bibliskt eller lutherskt perspektiv. Detta blev sedan bokens ståndpunkt i frågan. Senare, i en artikel i *Svensk kyrkotidning* 1977, skriver Holte: ”Ett nej till kvinnliga präster idag är ett nej till evangeliets makt att förändra”.

Också internationell ekumenik har varit en av Holtes hobbyverksamheter; år 1963 blev han sänd av Svenska kyrkan som delegat till den fjärde *Faith and Order*-konferensen i Montreal. I föreliggande volym trycks här, på Holtes inrådan, de ”Fem ekumeniska imperativ” som undertecknades av påven Franciskus och Lutherska världsförbundets president, biskop Munib Younan, i Lunds domkyrka den 31 oktober 2016.

En Herrens tjänare

Ragnar Holte har inte bara tjänat Kyrkan genom sin teologiska forskning vid såväl uppsalafakulteten som i sin hobbyverksamhet utan också varit yngre doktorander behjälplig och uppmuntrande vid lundafakulteten. Han har rört sig på de stora internationella arenorna, både vetenskapligt och kyrkligt. Han har verkat som professor under många år men också funnits i de mindre men nog så viktiga sammanhangen, där teologin och tron landar i helg och söcken. Att söndag efter söndag samlas till gudstjänst är *ett* sätt att tjäna, vare sig det handlar om katedralhögmässan i stiftsstadens eller i den lilla landsbygdskyrkan på ett sommarfagert Österlen. Att leva i bön är ett annat sätt att tjäna.

Innan han prästvigdes av biskop Gustaf Aulén i Strängnäs mottog Holte diakonvigning – som ett genomgångsämbe – av biskop Torsten Ysander i Linköping. Därefter har han tjänat genom prästförordnanden i Strängnäs stift och i Uppsala stift. Inte bara i sin ungdom utan också senare har han verkat såsom ämbetsbärare på många olika vis, inte minst i LPS-sammanhang. Vi har också fått höra honom predika vid helgsmål på meditationsplatsen vid Dag Hammarskjölds Backåkra, vi har fått se och höra honom och Sonja i kyrkokören i den lilla församlingen på Österlen, där svärfarfar Johannes Blennow en gång var kantor. En långfredag kunde man

höra honom som en av solisterna i Heinrich Schütz ”Jesu sju ord på korset”, närmare bestämt som en av rövorna – nog så passande för en pensionerad professor i etik!

*

År 2016 kallades Ragnar Holte till hedersordförande för Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv för sitt mångåriga ordförandeskap, viceordförandeskap och ovärderliga arbete. För sitt stora engagemang för kyrkosången i Sverige förlänades han samma år Guldmedaljen *Musica Sacra* av Sveriges Kyrkosångsförbund. Den stora guldmedaljen ges endast till den som utfört en långvarig och framstående insats. Som ett ytterligare erkännande och hyllning tillägnas prästen, professorn, förebilden, nestorn och vännen Ragnar här årets *Svenskt Gudstjänstliv*. Vi önskar honom allt gott för framtiden och fortsatt inspiration – inte minst i hobbyverksamheten!

ANNA J. EVERTSSON

Ordförande i Laurentius Petri Sällskapet för svenskt gudstjänstliv